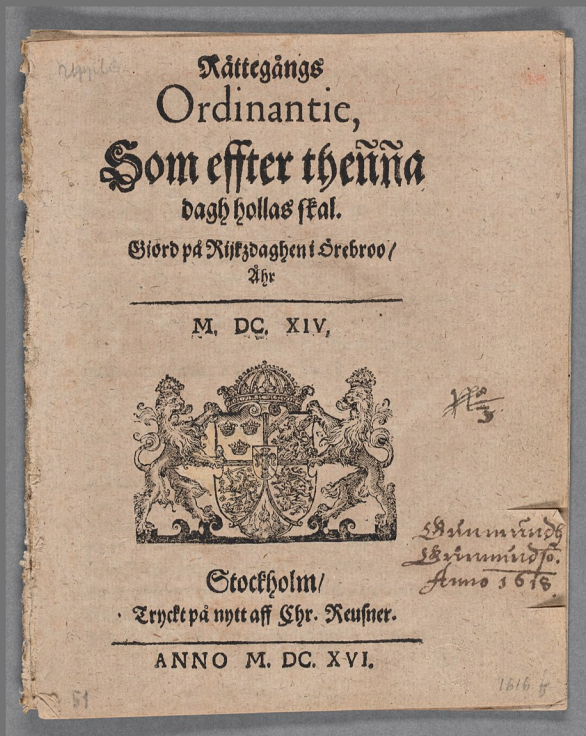

Rättegångs Ordinantie, som effter thenna dagh hollas skal. Giord ...

SOT // Kungl. förordningar / I. saml.

Tillkomstår 1616.

Digitaliserad år 2016

Amila

Rättegångs
Ordinantie,
Som effter theñna
dagh hollas skal.

Gjord på Ristzdaghen i Srebroo /
Åhr

M. DC. XIV.

1614

Stockholm/

Tryckt på nytt aff Ghr. Keusner.

ANNO M. DC. XVI.

*Skinnvindh
Skinnvindh
anno 1618.*

1616

21

○ r d n a n n e

○ o t t e c h i e r t e r t e

h o p p e r t e r t e

h o p p e r t e r t e

o

M. DC. LIX

21

Handwritten notes in a cursive script, possibly a signature or address, located in the bottom left corner.

○ r d n a n n e

h o p p e r t e r t e

M. DC. LIX

Aij Göstaf Udolph / medh
Gudz Nådhe / Swerigis / Göthis /
och Wendis vthforade Konung och
Arffurste / Storfurste til Finland /
Hertigh til Estland och Wäsmanneland / etc.
Göre här medh wetterligt / at effter som wi för-
nimme aff the oendelige Klagemål / som oss da-
geligen ifrån wåre trogne Vnderfåter / menige
Kistens Inbyggare högre oc lägre / förekomma /
at Lagh och Rätt icke bliffuer tilböriligen hand-
haffd / och såsom råttwisjan / så och ett wälbestått
Regemente kräffuer / skipad / hwilket sigh ther
vthaff måst förorsaker / at Håredz och Lagh-
mans Ting å Landet / så och Rådhsfugurne i
Städerna / icke således achtas och förestås / äre
en heller widh then myndigheet / som the effter La-
ghen borde: Sedhan at Almogen esomofftast
vthan sanferdigh lagligh besteedh begiffuer sigh
strax til Hofwa / ther at klagha sin Saak vthi
sins Wederparts frantwahrh / hwilket man se-
dhan befinner gemenligen stee aff them som före-
klagan åstunda / och orätt haffua vppstå: Hwar
vthaff föller / at wi antingen måste them snöpli-

A ij gen

gen affwijsa låta / eller gifua på theas berättelse
ett sådant bestedh / som then andra Parten som
offrast lånder til förfång och præjudicium: Och
bliffuer således en rättwijs saak icke försålligen/
vithan aff wrång och orättwijs berättelse præju-
dicerat / och wål underfundom aldeles omsiött /
Och wij vthan återwåndo / först aff then ene / och
sedhan then andre medh oendelige Klagemål och
beswåringer bekymbrade och öfwerlupne. Så al-
thenfund wårt Konungzlige höghe Embete i syn-
nerheet kråffuer / at wij skole holla wåre Under-
såter widh Swerigts Lagh och all Rättwiiso /
Och ther emoot all Wrångwiiso och Slagh ne-
dertryckla / effter wår yttersta macht / effter såsom
wij oss ther om stådes til thet högste winlagde
haffue / och ån her effter så mykit mögeligit / beflit-
te wele: Therföre hafwe wij / betrachtandes / at
then hellsosamma Iusticia kunne bequemligest för-
medelst laghlike ordentlighe Rättegånger widh
macht hollas och administreras, nu på thenne
Riksdagh / medh sampilige Ständernes Rådth
och sampnycke / giordt en sådan Ordning / som föl-
ler / then wij wele / at för Lagh achtas och obser-
veras skal.

I.

Först / Tilägne wij här medh alle
Häredz

Håredzhöfdingar och Laghmän / medh sine
Nämnder / så och Borgmästare och Rådsmän
i Stådherne / all macht och myndigheet i Rätte-
gångar och Domar / så och annan Rätt och Rät-
tigheet / som them effter Sweriges Landz och
Stadzlagh megh rätta bör och tilkommer.

II.

Til thet Andra / Ther emot skole the
wara förpliktade at optaga / sliteligen ransa-
ka / och rättwisligen århstilla och döma / alle the
tråtor / Controversier, så och alle andre saker /
som för them effter Laghen komma bör / och icke
skiota någon saak ifrån sig / medh mindre tillsö-
renne är Doom ågångin / dogh måge the / hwar
något Jäff är på särde / eller the märctie sig icke
weta i thet fall hwadh Lagh är / så länge upfattia
Domen / at the sig hoos oss och wår förordna-
de öffuerste Doom förspöria måge.

III.

Til thet Tredie / Och skole effter then-
ne dagh alle Håredzhöfdingar wara förplich-
tadhe / tree gångor om Åhret ordinariè, såsom
år om Nyåhret / Valburgis och Michaëlis, och
elieft extraordinariè / när sig något fall så tilldra-
gher

ger och behöfwas kan/hålla Ting i hwarie Hå-
radt/Dch Lagmannen åt minst en gång hwar
tridie Åhr tingta i alle Håreder / öffuer sin hele
Lagsagu. Försumar thet någon/ och thet bliffuer
flagat / tå böte Håredzhöffdinge trettio daler/
och Lagmannen sextio daler til trestiptes/ Ro-
nunge / Målsägande och Hårade för hwarie
Tingztimma han försumar. Samma Rätt wa-
re medh Borgmästare och Råd/ som medh Hå-
redzhöffdingar/ om the försuma sin Rådhsstugu
dagh/ och the bliffuer flagat öffuer. Dch skole
wåre förordnade Landzhöffdingar / Ståthållare
och Befalningzmån i hwarie Landzände/
Stadh och Håredh/ haffue itt noga vpsende/ at
thetta således må effterkommit bliffua.

IIII.

Til thet Fierde/ Hwadh som nu så-
ledes å Håredz och Lagmans Ting/ eller å Råd-
stugu dömdt warder/ thet skal haffua Laga kraffe
medh sigh/ Dch skole wåre Landzhöffdingar/
Ståthållare och Befalningzmån hålla the
hand öffuer / at Håredzhöffdingers/ Lagmans/
så och Borgmästare och Rådz Domar / måge
effterkomne och exleqverede warda / så frampt
the/ hwar flagat bliffuer/ icke wele swara til saken/
dagh hwar i om och enom lagligt Wadh vchi the
årene

årender / som effter Laghen wädias må / förbe-
hällit.

V.

Til thet Fempte / Således skal här
effter wädias å Landet / Ifrån Häredzhöfdin-
ge vnder Lagman / ifrån Lagman vnder oss / och
wår Konungzlige Hoffrätt / I Städerna / ifrån
Kådhsfugu vnder oss och wår Konungzlige Hoff-
rätt. Och skal häruthinnan altijdh achtas /
at thet medh lagligen procederas / och ingen för-
sumar i rätten tijdh at wädia / så frampthan
thet wil åthniuta. Och på thet ingen genom
laghligt Wädlande kunne komma på fåfång
omkostnat och skada / så skal then som wädia wil /
wara förpligtat at sättia Borgen för sigh / och
swara Åfåranden til rätta / til näste Konungzlig
Hoffrätts sammankompt / och icke längre thet
medh fördröije.

V I.

Til thet Siette / Wij wele och at in-
gen effter thenne dagh skal bliffua betrodd om nå-
ghot Domare Embete / eller sigh thet medh be-
fatta / för ån han haffuer giordt sin Domare
Eedh / thet ware sigh Häredzhöfdingar / Lagh-
män /

mån/Borgmästare och Råd i Städerne/wår
Doomhaffuande/medh theras Nämnd och Bis-
sittare / eller wår Ståthållare och Soudtar/
så wijdt Rådhsfugun widkommer.

VII.

Til thet Siwnde/Så skal och ingen
hår effter medh någon Rättegångz saak / ehwad
nampn hon haffua kan/vnderstå sigh at begiffue
sigh til oss / för än han haffuer söcht thesse förb.
Ting/och taget ther Doom å saken / medh min-
dre så kan wara/at han haffuer orsaak sigh Rät-
telöds at klaga / och kan bewissa / at honom å
Tinget Rätten förwågras. Vthi hwilket fall
then Domare som han påklaghar/år thet Hä-
redzhöfdinge / tå skal han aff Laghmannen på
Åkärändens begäran til näste Lagmans Ting
stämnd warda/År thet Laghman eller Borgmä-
stare och Råd som klagas öffuer / tå må Åkä-
randen besökia oss eller wår Konungzligh Hoff-
rätt/och taga stämning på Siwranden/ Hwil-
ken sedhan skal wara förplichtat at comparera
och swara Åkäränden til rätta/för oss och wår
Konungzligh Hoffrätt / och ther lijda och vnd-
gälla hwadh Rätten medhgiffuer.

Til thet Ottonde / När nu någon
 haffuer lagligen wadt ifrån förb. Ting in vnder
 oss och vår Konungzlige Hofrätt / så skal han
 taga bestedh å Tinge / och Domarenar wara
 plichtige honom thet at medhdela / och begifwa
 sigh ther medh til oss / eller vår vthi Stockholm
 residerande Hofrätt / och taga Stämning aff
 vår Doombhaffuande eller Præsident / på sin Be-
 derdele man: Swadh sedhan aff oss och vår Ko-
 nungzlige Hofrätt dömdt och affsagdt warder /
 thet skal stånda / och ey återgånga / och haffue
 thet ingen macht sedhan yttermera at qwälla /
 swedh itt hundrade Dalers straff tilgörandes /
 för Konungz Doombrot / och ware icke theste
 mindre fälter åch Saken.

IX

Til thet Nijonde / Effter wij och för-
 nimme / at våre Ståthållare och andre Befal-
 ningzmän öffuertrådhe som offtast sitt Embete /
 och vthtens annars / i så måtto / at the som medh
 rättto borde wara Saak söfiare och Exsecutores
 på våre wägnar / kaste sigh vp för Domare / och
 confundera sitt och Häredzhöfdingarnas Em-
 bete. Therföre wele wij här effter ther medh
 således haffua hållit / at ingen Ståthållare el-

B

ler

ler Fuzdte skal sigh wilsthare medh Landzdoms
mar befatta / än fördrä Sakerne på wåre wågo
ner til råtta / såsom och driffua oppå / at the La
gha Tingztimmar icke bliffua försumade. Hwar
och aff Domarenar företages i så måtto någon
försumelse / så skole the wthkräftia förestreffne bö
ter / och them åthwarne / at icke någhon wijdare
Försumelse företages: Bliffuer än så ingen boot
oppå / så måge the giffua oss eller wår Konungz
ligh Hoffrätt ther om tilkänna / och hwadh aff oss
eller wår Doombaffuande bliffuer affsagd /
strängeligē och som Saken är til / fullfölle och ex
sequere. Klagar och Håredzhöffdingen eller
Laghmannen / at honom aff wåre Befalningz
män steer intrång / så skal hwar wara plichtigh
at swara then andra til Rätta.

X.

Til thet Tjonde / Och ändogh wij /
såsom Sveriges Lagh förmåler / Almogens
klåremål sielff optaga / höra och råtta wele / och
oss sielffue / så mykit mögeligt / altidh winlåg
gia / at wåre trogne Vnderfåtare altidh må
ghe widh Lagh och Rättwissa styddade bliffua /
Dogh althenstund wij för andre Rijsens högh
nödt

nödighe ärender / så och margfallighe beswär
skuld/ icke altijdh sielffue Personligen alle Rätte-
gångz saker kunne bijwistas / effter som wi och
för Rijsens wälferd skuld/ icke altijdh kunne blif-
ua på ett ställe/ vthan moste effter som fridh eller
feigde tijdher kräfte / oss ther hän försoge/ ther
wi förnimme wår närwaru til Rijsens wårn
och blifstånd måst wele behöffues: Då på thet
Rätten må altijdh haffua sin ordentelighe fram-
gång / och wåre trogne Vnderlåter wete på
hwadh ort och ställe the sina Rättegångz saker
afläggia / och rättwijs Doom förwänta skole/
Thersöre haffue wi oprättat och stadgat wår
Konungzlige Hoffrätt och öffuerste Doom vthi
wår Stadh Stockholm/ hwilken wi så vthi wår
når: som frånwaru giffue macht at döma Ko-
nungzdoma.

X I.

Til thet Ellofste / Och skal före-
skreffne wår Hoffrätt wara beklädd aff fiorton
Personer / ibland hwilke Rijsens Droket al-
tijdh skal wara en / medh fyre andre aff Rijs-
sens Råd / fem aff Adel / och fyre andre lärde
och Laghfarne åhrliche Män: Och skal Drot-
zeten städze wara wår Præsident eller Doomhaf-
uan

uande/och honom til hielp en annan för vice Prä-
sident förordnas.

XII.

Til thet Tolfte / Sedhan thenne
wår Konungzlige Hoffrätt en gång medh sticke-
lige Personer besatt år / och någon aff them se-
dhan kunde anten genom dödhens ifrån kallas /
eller eliest wahnsödr warda / eller och på hwarie
handa sätt thetta sitt Domare Embete qwitt
gånga / så skole the andre / som än nu Embetet
bekläda / oss sex Mån i Wahlet sättta aff sam-
ma stånd och wilkor / som then förre warit haff-
uer / innan sex wikor näst ther effter / aff hwilke
sex oss förestälte Personer wij en vthwälta / och
i then affgångnes stadh förordna och insättia
wele.

XIII.

Til thet Trettonde / För thenne wår
Konungzlige Hoffrätt och öffuerste Doom skal
först införas / cognosceras och ändeligen slitas
alle Laghwadde ärender / som vnder oss wädias
plåge / och Inskuitas kunne och böre / thet ware
sigh ifrån the Furstelige Hoffrätter i Fursten-
dömen / effter Donationernes lydelse / Laghmans
Tin

tingen och Rådhsfugun i Konungedömet / Landz
rådhet i Estland / och Borgmästare och Rådhi
Käfle och Marswen / inge vndantagandes / Och
skal ifrån then Konungzlige Hofrätt ingen haff-
ua macht at wädia.

XIV.

Til thet Fiortonde / Sedhan / på thet
hwart och ett stånd widh sin wälfångne frisheet
och Rättigheet må handhaffd warda / så wele
wij / at hwar någhon Adelsman vthi Konunge-
dömet sigh således förbrüter och misshandlar /
at han ther igenom (så frampt han til Saken
bindas kan) förwårckar Liff / Äre / Adeligh Fris-
heet och Privilegier / Godz eller arftig Rättig-
heet / han skal allenast comparera för then Ko-
nungzlige Hofrätt / och ther anamma sin Doom /
doch så förståendes / at Saken och gärningen /
först ther hon är giord / ransakas och stårskodas /
å Häredz eller Laghmans Ting å Land / eller å
Rådhsfugun i Städerna / Och at Personen se-
dhan medh ransakningen förstickas til thenne
wår Konungzlige Hofrätt / ther at anamma
Sentens och Doom. I lika måtto / ther nå-
gre aff Adel haffua tråta sin emellan / eller medh
andre om någhot Arffskifte eller Jordegodz in-

B ij

nan

nan Konungedömmet / så skal thet skee för thenne
wår Konungzlige Hofrätt. Men ligger godz/
som trätes om / innan Förstendömmen / så må
ghe the först sökia then Förstlige Hofrätt / hwar
iom och enom laghlight Wadh effter Donatio-
nener förbehållet. Men vthi alle andre ärender/
thet ware sikh Synner eller Tråtor om Åker/
Eng / Skog / Siftewatn / etc. Gåld och Skuldsak-
ker / Öfuerwåld / Drått / Injurier eller hwadh thet
wara kan / som anten en Adelsman gör androm/
eller honom af androm wedhersars / thet ware
sikh i Ståderne eller på Landzbygden / så skal han
sökia och swara å Ting och Rådhsstugu / och niu-
ta så wål som vndgålla alt thet Lagh och Doom
medhgisuer / dogh hwart och ett Ståndz Friheet
och Rättigheet / efter Landz och Stadzlagh oför-
frånckt / Men så skal thet / som förb. står / icke för-
ståndet wara om the Adelsmän / som sikh bruka
låta i Krigz wåsend / och ther i någhre måtto för-
bryta / hwilke så länge the riidha vnder Konun-
gens eller Konungens Embetmäns Baner / el-
ler them eliest i Krigzsaker någhot befalt blif-
uer / skole krigz Artiklar och Rätt vndergisue
wara.

XV.

Til thet Femptonde / Så skal och
then

thenne wår Doombassuande medh sine Adlessoribus åhrligen öffuersee alle Doomböcker öfwer hele Konungedömet / och ther the befinne någon Domare / at hassua stält en orättwijs Sentens för Wåld / Wånskap / Saat / Mutor / etc. skuld / then skole the hassua macht at stämpna til rätta / och han ware förplichtat in för them at förswara sin Doom / eller vndgälla hwadh Lagh medh giffuer. Och skole förthen skuld alle Häredzhöfdingar och Laghmån / så och Borgemästare och Rådhmån i Städerna vara förplichtade / åhrligen om Kyndermessö tindh / at lessuerera i Stockholm til wår Advocat Fiscal theas oförsalskade Doomböcker / Hoo thet försumar / skal hwar gång thet skeer / böta tretton daler / Domarens censa af / och lijkwål lessuerera Doomboken in.

XVI.

Til thet Sextonde / Bppå thet Misgärningzmån icke så länge som här til stedt är / måge bliffua ostraffade / och synden i så mätto taga öffuerhanden / såsom och ther emoot / then ofskyldige måtte sijn Öskyldigheet til godho åthnuta / eller och straffet icke sterpas öffuer then bråkliges skuld / Thersföre skal förb. wår Doombassuande medh sine Adlessoribus öffuersee alle

B iiii

Lijffz.

Liffzaker / then vthur förb. Håredzhöfdingers /
Lagmans och Borgmästares och Råd; Dom-
böcker skärskoda / oss sedh an ther bredhe widh sitt
egit betänckande præsentera. Men i vår fiärran
frånvaru / giffue wij them Fullmacht at förkla-
re sigh på alle Hals och Liffzaker / och hwadh
the ther vppå för Förklarning giffuandes warde/
anten till Liff / Leem / Hächte eller Peninge böte/
thet skal så fast gälla som wij thet giordt hadhe/
och aff våre Ståthållare och Befalningzmän
strax och vthan vppehåldning effierkommit war-
da. Doch hwar någon finnas kunde / som Do-
maren till liffuet icke frija måtte / och likwål för
någre Omständigheter skuld Christeligen wore/
honom till liffuet förstone / thet wele wij oss sielff-
ue förbehållit haffua.

XVII.

Til thet Siuttonde / Men althen-
fund wij förnimme många grossue offentlighe
Misgärningar skee i Landet / som ingalunda v-
than Gud; synnerlige Förtörnelse / och the een-
faldigas Förargelse benådhas kunna / så bliffua
samma Misgärningar som oftast ostraffadhe/
eller medh straffet på någre åhr eller eliest en lång
tindh fördrögd / alt förty / at man ther om först
haffuer måst söla besteed hoos oss. Thersöre på
thet

thet offentlig synd må androm til warnagel och
i tijdh straffat bliffua / så giffwe wij wåre Landz
höfdingar / Ståthållare och Befalningzmån/
hwar i sitt Låhn / Sulmacht och tilstånd efter lag-
lig / flitig / noga ransakning och doom / at rätta
öffuer efterskrifne misgärningar / som är / Råts-
terij vthi then op eller nedhstigande Linea / och
vthi then förste och andre Gradu lineæ inæqualis,
Zidelagh / Wåldtächt / Barnamördande / wite-
terligit yppenbart mord / Rofsuerij på Skogar /
å Almennewågar eller annorstådes / Dråp som
steer medh Heemgång eller försåtligen / å Kyrkio
eller Tingzwågh / dogh så at ther medh procede-
ras efter föregången egen bekännelse och Doom
å Håredz eller Laghmans Ting / eller Rådhsstug-
gur i Ståderne.

XVIII.

Til thet Adertonde / Processen belan-
gande / som i Rättegångerne brukelig wara skal /
ther medh skal hållas / efter som then i Tingmå-
la och Rådhsstugu Balken beskriuen finnes.

XIX.

Til thet Nittonde / Effter wij för-
nimme någor synd och orått som steer af Ryt-
täre och Knechter / bliffua ostraffat / för then or-

B o

saak

NB.
vdi

saak skuld/at theras Ryttmästare/Höfswilkmän
eller andre Befalningzmän / tage them i hägn
och försvar vndan Rätten/tå wele wij här medh
strängelighen förbudit haffua/alle Ryttmästa-
re/Höfswidzmän och alle andre/at förswara nå-
ghon aff sitt vnderhafuande Kriigzfolet för Lag
och Stämne/Vihan så wäl Befälet som gemene
Ryttare och Knechter /skole alt medhan the hem-
ma eller i Borgläger äre/wara almänlig Landze-
lagh vndergiffne/och ljdha och vndgälla hwadh
Rätten tillsäger/likerwist som andre wåre Under-
säter och Riiksens Inbyggjare/effter som wij och
i lika mätto Adelen wele förbudhit haffua/at för-
swara eller friskalla någhon sin tienare vndan
Rätten och Tingzstämma. Vnderstår sigh nå-
ghon at göra här emoot/han skal sielf swara til
then andres/så wäl som sin egen Saak / för oss
eller wår Doomhaffuande/och sedhan ther hoos
straffas såsom wårt Förbudzbrutare och förachte-
tare.

XX.

Til thet Tingunde / Men på thet
hwar och en theste bättre må wetta / hwadh tidh
om Åhret han thenne wår Konungzlige Hof-
rätt besökta skal/ tā haffue wij thet alt så förord-
nat/at han skal hållas två resor om åhret/hwar
gång

gång otta Wefor. Förste gång ifrån Valburgis
och in til Petri Pauli/ Annan gång/ ifrå Mårnes-
so til Martini/ På hwilke tijder wår Præfident
medh fampellige fine förordnade Biffittiare/ skal
wara i Stockholm tilstådes / och ther fljsta och
åthftilla alle förb. ärender / Thes emellan skal
anten wår Præfident eller vice Præfident/ famp
tree aff the andre/en aff Rijkfens Råd/ en aff
Adel/ och en lård och Laghfaren altijdh residere
i Stockholm / Och hwar någre Saaker kunde
ther anlange/ anten them ther förrätte / eller och
effter Sakernes wichtigheet til beqwämlichare
tijdh opftiuta/ och then eenfaldige klagande ther
om vnderätte.

At wij thetta således/ som förb. står/ stadgat
och ordinerat hafue/ och alffuarligen wele och be-
fale aff allom hållas skole/ hafue wij thetta medh
egen hand vnderfkrifuit/ och låtit witterligen
hängla wårt Secret här nedhan före.

Actum Drebroo then 10. Februa-
rij/ Åhr 1614.

